

14 грудня - День вшанування учасників ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС

Добре ім'я людини

Зберегли взаємну відданість і любов

Про цих людей згадуємо, принаймні, двічі на рік: 14 грудня, коли відзначаємо День вшанування учасників ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській атомній електростанції, та 26 квітня - у Міжнародний день пам'яті жертв радіаційних аварій і катастроф.

Аварія на Чорнобильській АЕС стала справжньою національною трагедією, наслідки якої відчуваємо й досі. Ядерна стихія опалила долі мільйонів українців, породила величезну кількість проблем. Із плином часу вони змінюються, трансформуються, але не зникають. Переконалися у цьому ще раз, слухаючи розповідь ліквідаторки, жительки Сарн Валентини ПРЕЙС.

Зберегли взаємну відданість і любов

(Закінчення. Початок на 1-й стор.).

У 1986 році пані Валентина працювала в Сарненському комбінаті громадського харчування. Молода жінка мала відповідну освіту, яку здобула в Рівненському технікумі радянської торгівлі. З чоловіком Василем виховували двох синів. Після армії Василь приїхав у Сарни навчатися в технічне училище (нині ВПУ № 22). Позналилися, коли хлопець ішов на заняття. Сподобалися одне одному, згодом одружилися. Спокійно жили, аж тут, як грім з ясно-го неба: треба їхати в Чорнобиль. 35-літня жінка була членом компартії, а якщо партія сказала треба, мусила виконувати. Ніхто не запитував, чи можеш, і ніхто не хотів слухати, що мала двох маленьких дітей. Попри те, що найменшому з синоків виповнилося лише шість роčків. Залишила дітей на маму:

- Коли приїхали в Чорнобиль, виділили квартиру, адже вільного житла не бракувало, місцеві залишили все. Було багато і чоловіків, і жінок. Щоденно їздили на роботу, що тривала 12 годин. Виїжджали о сьомій ранку, поверталися пізно ввечері. Роботи вистачало всім. Рі-

вень опромінення перевіряли дозиметрами, а які показники писали, тоді не задумувалися. Те, що потужних дозиметрів на АЕС не знайшлося, це факт. Були ті, що розраховані на 3,6 рентгена, таке випромінювання граничне для цих станцій. Природно, що вони всі зашкалювали. Аджє на те, що таке може статися, ніхто не розраховував. Коли траплявся викид, люди страждали на діарею, нудоту й блювоту, піднімалася висока температура, боліла голова. Але все здавалося не таким уже й страшним – радіації ж не відчуваєш. Хіба що ті, в кого були вставні зуби, відчували на коронках такий начебто солодкуватий присмак. Або якщо в горлі стало дертя – значить пилу наковтався. Рівно через місяць у ту ж годину, що й приїхали, на ніч виїхали з Чорнобіля й повернулися в Сарни.

Особисто поважаю такі пари, як Василь Степанович і Валентина Олексіївна. Варто тільки поглянути на їхню сімейну бібліотеку. Пану Василь пощастило, він не був членом партії. Валентина ж, аби приборкати катастрофу, разом із тисячами наших співвітчизників і громадян інших країн ризикувала життям, щоб захистити Україну,

зберегти Європу від трагедії, що відбулася.

Сотні тисяч ліквідаторів радянська влада фактично принесла в жертву чорнобильській катастрофі. Вони рятували людство від ще тяжчих наслідків вибуху практично голими руками. Школярям на уроках історії розповідають, що вибух на ЧАЕС еквівалентний трьомстам бомбам, скинутим на японське місто Хіросіма в 1945 році. Та усвідомлення масштабу аварії приїде згодом. Радянська влада всіляко замовчувала трагедію, щоб приховати її розмах, виганяючи на Хрещатик на першотравневий парад тисячі людей і сотні дітей.

«Раніше ліквідатори зустрічались, спілкувались, а тепер багато з них уже померли», - співчутливо каже пані Валентина. Та й у самій чимало проблем зі здоров'ям:

- Крім того, що цукровий діабет (на інсуліні), ще й ноги підводять. Нібито й ліки дають безкоштовно як ліквідатору, але випишують їх увесь рік по ампулі, по три ампули, упаковки не дають. Назбирати, щоб вистачило проколоти, це не можу. Великі труднощі – то грошей немає, то черга пройде. Як не дізнаєшся, коли саме випишують медикаменти, то й не отримаєш.

Стояти в черзі не можу, йти теж. Уже важко виходити на вулицю, а зараз тим більше, коли слизько. Когось послати? А кому це треба? Тяжко сьогодні хворіти. Слава Богу, що чоловік підтримує, може вийти в магазин чи на ринок. А ціни ж такі, що страшно, нічого не можна купити. Гроші витратити, а їсти немає чого.

У посвідченні Валентини Прейс - друга категорія потерпілих від наслідків аварії на ЧАЕС, першої, сказали, «не положено». З другою отримую «харчові» 200 гривень, а сама пенсія маленька й нічого не добавляють. На решту допомога невелика, тож вигідніше навіть оформити субсидію.

COVID-19 теж вніс свої корективи в життя подружжя. Не хочеться захворіти на схилі літ. Раніше пропонували лутівки, намагалися кудись поїхати, побували й на морі. А зараз, навіть якби й давали, то не змогли б їх використати.

Надання державного статусу Дню ліквідатора ще раз нагадує суспільству про проблеми ліквідаторів-чорнобильців, найважливіша з яких - недостатній для нормально-го життя розмір пенсії. Безпосередньо з цією пов'язана й інша проблема - тільки пер-

ші декілька тисяч осіб офіційно стали називати ліквідаторами, отримавши відповідні посвідчення. А з 1992 року всім іншим видавали «корочки» постраждалих від наслідків чорнобильської катастрофи. І дотепер так ніхто й не знає всіх її згубних наслідків. Цікаво, чи буде це число коли-небудь точно назване? До того ж, частини архівів уже немає. Деякі з тих людей, які там побували, яких знаю, робили запити й отримували відповіді: папір був заражений, довелося знищити. Так що наврод чи дізнаємося про це всю правду.

Здається, все було нещодавно, а трохи більше, ніж через рік, на початку 2022 року подружжю Василя та Валентини Прейсів відзначатимуть золоте весілля. Вже майже півстоліття Василь Степанович і Валентина Олексіївна живуть у коханні та згоді. Звичайно ж, їхній шлях не був встелений пелюстками троянд, і старшого сина вже багато років, як втратили. Але вони змогли пройти всі випробування й труднощі, що їм підготувала доля, й зберегти взаємну відданість і любов.

Марія КУЗЬМИЧ.
Фото на 1-й стор.
Василя СОСЮКА.